

DOSSIER

EDUCATIEF AANBOD

Met een educatief aanbod kunnen kinderen en jongeren leren en groeien terwijl ze plezier hebben. Niet onlogisch dus dat scholen en andere jeugdgroepen belang hechten aan dit aanbod. Bij de promotie van je accommodatie kunnen

educatieve pakketten dus een grote rol spelen. We gaan daarom in dit dossier op zoek naar goede voorbeelden en geven je tips om een eigen educatief aanbod (verder) te ontwikkelen op maat van je doelgroep.

Waarom een educatief aanbod?

EDUCATIEVE MEERWAARDE

Een educatief aanbod omvat activiteiten, diensten of materiaal die gericht zijn op het verrijken van een meerdaagse ervaring van kinderen en jongeren door hen te laten leren en ontdekken. Niet alleen kan je als uitbater dus rechtstreeks een mooie impact hebben en bijdragen aan de groei en ontwikkeling van een groot aantal kinderen en jongeren, je maakt je verblijf dankzij een educatief aanbod meteen ook een pak aantrekkelijker voor je doelgroep. Want jawel, heel wat groepen laten zich zeker (ver)leiden door je educatief aanbod.

Zijn er dan meerdere doelgroepen geïnteresseerd in educatie? Absoluut! Want hoewel we in de eerste plaats scholen linken aan vormende activiteiten, trek je met een educatief aanbod ook jeugdwerk en andere groepen met kinderen en jongeren aan. Denk maar aan vakantieorganisaties die graag thematisch werken, cultuurverenigingen of sportclubs. Zelfs bij vrienden- en familiegroepen heb je vaak een streepje voor, want ook ouders entertainen hun kroost graag op een educatieve manier.

AANDACHTSPUNTEN

Vertrek vanuit je sterktes

Voor we je bombarderen met allerlei mogelijke thema's, werkvormen en tips, willen we benadrukken dat je bij het ontwikkelen van een educatief aanbod best vertrekt vanuit de sterktes van jouw jeugdverblijf. Wat straalt je jeugdverblijf uit? Welke binnenruimte heb je? Welke faciliteiten heb je? Welke buitenruimte heb je? Welk materiaal heb je nu al? Hoe ziet je omgeving eruit? Welke specifieke troeven bezit je? Pas als je je sterktes kent, kan

je een uniek aanbod ontwikkelen dat op maat is van de doelgroep die jij voor ogen hebt.

Belang van vrij spel

Een meerdaagse hoeft niet altijd een propvol programma te hebben. Vrij spel is en blijft ook nog steeds belangrijk en heeft op zichzelf een educatieve waarde. Dit biedt kinderen en jongeren de kans om zich uit te leven en sociale vaardigheden te ontwikkelen. Ook kan vrij spel hen helpen om ervaringen te verwerken en te ontspannen op hun eigen manier, want voor sommige kinderen kan een meerdaagse een uitdagende omgeving zijn. Je kan vrij spel stimuleren door het aanbieden van sport- en spelmateriaal en verkleedkledij of het inrichten van je buitenruimte.

Hou het plezierig

Educatie binnen jeugdverblijven biedt absoluut een meerwaarde, maar is niet altijd het doel. Vergeet dus niet om je aanbod in de eerste plaats plezierig te houden. Jeugdverblijven vormen bovendien de ideale setting voor ervaringsleren, of m.a.w. 'leren door te doen'.

OP MAAT VAN JE DOELGROEP

Hoe kan je een educatief aanbod ontwikkelen of aanpassen aan de behoeften en interesses van jouw doelgroep(en)?

Doelgroepenanalyse

Voor je een aanbod op maat kan maken, moet je uiteraard in de eerste plaats weten wie je doelgroep precies is. Welke leeftijd hebben je gasten? Wat is het doel van hun verblijf, wat zijn hun verwachtingen

of motivaties? Enkel als je dat weet, kan je activiteiten kiezen die aansluiten bij hun interesses en noden. Zo'n analyse kan gebaseerd zijn op je eigen ervaring of op reviews en feedback van groepen. Maar ook bestaand onderzoek in je gemeente of regio kan hierbij helpen.

Specialiseren

Een gevarieerd aanbod van educatieve activiteiten omvat verschillende thema's, werkvormen en moeilijkheidsgraden, dit alles binnen verschillende prijscategorieën. Daarmee kan je tegemoetkomen aan verschillende leerdoelen of voorkeuren van je doelgroep. Maar een aanbod kan ook te divers worden, waardoor je je nog moeilijk kan onderscheiden van andere jeugdverblijven. Daarom is het beter om te specialiseren en in te zetten op een aanbod dat past bij de sterktes van jouw jeugdverblijf en de noden van je doelgroep.

Flexibiliteit en maatwerk

Flexibel zijn in het aanpassen van je activiteiten of programma aan specifieke situaties, wensen of feedback, wordt altijd enorm gewaardeerd. Want zo kan je een optimale leerervaring creëren. Zo kan je bijvoorbeeld activiteiten op maat ontwerpen of het tijdschema aanpassen. Maar eenvoudig is dit allerm minst, want hierbij moet je rekening houden met de beschikbare tijd, ruimte, materialen, budget en personeel, zowel van jezelf als die van de groep in kwestie. Het is mogelijk dat je hierbij zelfs ook rekening moet houden met andere aanwezige (of aankomende) groepen. Goede afspraken bij aanvang maken tevreden gasten.

Tal van mogelijkheden

Bij het ontwikkelen van een eigen educatief aanbod heb je een grenzeloze experimenteerruimte. Je kan je richten op verschillende thema's, vaardigheden, werkvormen en moeilijkheidsgraden en rekening houden met ieders budget. We wandelen hieronder door de mogelijkheden.

KOPPELING AAN LEERDOELSTELLINGEN

Leerdoelstellingen zijn de kennis, vaardigheden en attitudes die leerlingen moeten verwerven aan het einde van een bepaalde leerfase. In Vlaanderen legt de overheid de leerdoelstellingen vast in de vorm van ontwikkelingsdoelen (in kleuteronderwijs en buitengewoon onderwijs) en eindtermen (in basisonderwijs). Deze onderwijsdoelen zijn richtinggevend voor leerkrachten, want ze bepalen bijvoorbeeld welke thema's ze selecteren en welke werkvormen ze verkiezen. De keuze voor een bepaald jeugdverblijf hangt hier dus zeker mee samen.

Als je educatieve activiteiten organiseert voor kinderen en jongeren, kunnen leerdoelstellingen daarom een bron van inspiratie zijn om je aanbod op af te stemmen. Rondom het leergebied mens en maatschappij kan je bijvoorbeeld met een tocht of stadspel gemakkelijk aansluiten op eindtermen zoals oriëntatie- en kaartvaardigheid of verkeer en mobiliteit. Maar ook op andere leergebieden zoals wetenschappen en techniek, muzische vorming, lichamelijke opvoeding enz. kan je inspelen. En daarnaast kan je sowieso gebruikmaken van leergebiedoverschrijdende thema's zoals sociale vaardigheden.

Maar nogmaals: verlies jezelf niet in al deze doelen en blijf vertrekken vanuit de troeven van je jeugdverblijf en omgeving.

THEMA'S EN VAARDIGHEDEN

Zoals je ook bij de onderwijsdoelen ziet, kan je inspelen op heel wat verschillende thema's en vaardigheden:

- creatieve activiteiten rondom expressieve vaardigheden zoals kunst, muziek, dans, theater ...
- culturele ontdekking van ambacht, andere talen of lokale tradities
- historische beleving via historische sites en gebouwen
- natuur- en milieubewustzijn via natuurwandelingen, observeren van fauna en flora, begrijpen van ecosystemen, milieuproblemen en duurzaamheid ...
- sociale activiteiten die gericht zijn op samenwerking en STEM-activiteiten: STEM is een Engels acroniem voor science, technology, engineering en mathematics; het is dus een verzameling van vakgebieden rondom wetenschap, technologie, ontwerp en toegepaste wiskunde
- sportieve activiteiten waarbij beweging wordt gestimuleerd zoals sportinitiaties of survival

Die thema's kunnen verbonden zijn met de omgeving of setting van je verblijf, zoals zee, meer of rivier, landbouw, bos, stad, fabriek ... In HuisWerk 55 doken we reeds in de waardevolle koppeling van omgeving en aanbod.

Een overzicht van leerdoelstellingen kan je terugvinden op www.onderwijsdoelen.be.

Opgelet met wetgeving op pakketreizen

Je bent onderhevig aan de wet op pakketreizen als je minstens twee van de vier volgende reisdiensten combineert: vervoer en/of accommodatie en/of autoverhuur en/of een toeristische dienst. In dit geval moet je een financiële bescherming kunnen aantonen om bij insolventie je contractuele verplichtingen verder na te komen. Meer info kan je lezen op www.cjt.be/educatief-aanbod.

INTERN OF EXTERN AANBOD

Educatie kan je op verschillende manieren aanbieden. Je kan activiteiten zelf organiseren (intern) of buitenshuis activiteiten faciliteren (extern). Beide opties hebben voor- en nadelen die alleen jij kan afwegen volgens jouw middelen en wensen. Denk maar aan rendabiliteit en tijdsinvestering, maar ook duurzaamheid, innovatie of gewoon je persoonlijke motivatie of sterkte.

Intern

Als je beslist om eigen activiteiten aan te bieden, kan verder ook de intensiteit van je begeleiding sterk verschillen. Je kan een volledig begeleid programma aanbieden dat van A tot Z geregeld is en waarbij de begeleiding van de groep zelf niets meer hoeft te ondernemen. Dit kan een vast programma zijn, maar evengoed een oplijsting van je aanbod waaruit groepen à la carte kunnen kiezen om een eigen programma samen te stellen. Een alternatief zijn klaargemaakte pakketten waar begeleiders van groepen zelf mee aan de slag kunnen. Met een sterke begeleiding kan je voornamelijk leerkrachten voor een groot deel ontzorgen. Jeugdwerkorganisaties zal je hiermee minder bereiken, want zij brengen eigen begeleiders en animatoren mee.

Omdat een intern aanbod om een zekere begeleiding vraagt, moet je goed nadenken over wie deze rol precies zal opnemen: personeel of vrijwilligers. Begeleiders kan je inschrijven als vrijwilliger, maar hierbij dien je rekening te houden met bepaalde wetgeving. Meer info vind je op www.cjt.be/themas/mensen.

Extern

Ook als je beslist een louter faciliterende rol te spelen waarbij je een extern activiteitenaanbod bekendmaakt bij je groepen, kan de intensiteit van je begeleiding verschillen. Zo kan je eerder passief te werk gaan en het initiatief om reservaties te maken aan groepen zelf laten. Of je kan je ondersteuning ook opdrijven door bijvoorbeeld zelf externe activiteiten op vraag van groepen te reserveren.

Tip: werk samen

Het loont de moeite om samen te werken met anderen, zoals lokale organisaties, scholen, verenigingen, experts of gidsen.

Ga zeker op onderzoek in je regio, want er is waarschijnlijk best al wat educatief aanbod te vinden dat gepromoot wordt door je gemeente of provincie. Zo kan je gebruik maken van hun expertise, faciliteiten, materiaal en netwerk om jouw aanbod naar een hoger niveau te tillen. Samenwerking kan bovendien leiden tot innovatieve ideeën, projecten en dus ook subsidies. Een educatief aanbod per provincie kan je terugvinden op www.cjt.be/educatief-aanbod.

WERKVORMEN, PRIJS EN MOEILIKHEIDSGRADEN

Een educatieve activiteit kan verschillende (werk)vormen aannemen. Sommige thema's vragen nu eenmaal om een begeleiding door gids of expert, bij andere thema's kunnen kinderen en jongeren voornamelijk zelf aan de slag laten gaan met materialen. Ook digitale methodieken zoals Wordwall en Mentimeter doen al enige tijd hun intrede. Of verken de mogelijkheden van een stadsspel via Google Maps en qr-codes op informatieborden.

Het is waardevol om een variatie aan werkvormen aan te bieden. Werkvormen hebben namelijk dikwijls een rechtstreekse impact op de prijs en betaalbaarheid vormt nu eenmaal een belangrijke parameter voor groepen.

Ten slotte kan je aan de hand van werkvormen ook inspelen op verschillende moeilijkheidsgraden. Zoek het ook niet te ver. De opdracht 'zoek de zeven fouten' verplicht deelnemers om te kijken. Of met blad-steen-schaar kan je jongeren in de stad met voorbijgangers in gesprek laten gaan. Inspiratie voor methodieken vind je in databanken van verschillende jeugdwerkorganisaties zoals speelidee.be van VDS, spelensite.be van Mediaraven of het buitenboek van Scouts en Gidsen Vlaanderen.

In jeugdverblijf Heiberg maakt Koning Kevin ruimte gebruiksvriendelijk en multifunctioneel door akoestische panelen, gespannen kabels en goten.

RUIMTE IS DE SLEUTEL

Hoe meer ruimte, hoe meer mogelijkheden, dat spreekt voor zich. Maar ruimte is soms beperkt. Maak daarom verstandig gebruik van de ruimte die je wél hebt en pas die aan aan de behoeftes van je doelgroep die jij voor ogen hebt. Creëer gebruiksvriendelijke en multifunctionele ruimtes door je tafels en stoelen stapelbaar te maken en geef groepen de mogelijkheid om zaken aan muren te bevestigen. Hang bijvoorbeeld extra haken of metalen kabels in je ruimte waar groepen hun inkleding aan kunnen bevestigen.

Veel groepen projecteren graag in functie van vorming, maar ook voor andere doeleinden. Een beamer aanbieden wordt dus door veel groepen geapprecieerd. Een scherm is niet noodzakelijk, een witte (of lichtkleurige) muur kan ook gebruikt worden als projectiewand. Zonnewering via rolluiken of gordijnen vormt een meerwaarde voor groepen die weinig materiaal mee hebben en de ruimte willen verduisteren.

Extra troeven zijn bijvoorbeeld een podium, verplaatsbare muren, akoestische panelen en gespecialiseerde ruimtes zoals een atelier, sportveld of studioruimte met spiegels. Heb je een gebrek aan binnenruimte? Bekijk of je buiten mogelijkheden hebt voor het plaatsen van een permanente constructie of tijdelijke tent die beschutting biedt tegen zon, wind en regen.

BRENG JE OMGEVING IN BEELD

Ook je omgeving kan educatief zijn. Plaats simpelweg een leuk informatiebord op je domein, over een boom, dier, stad, productieproces ... Je kan hier alle richtingen mee uit en qr-codes kunnen een extra gelaagdheid toevoegen. Meer tips rondom inrichting van buitenruimte kan je lezen in HuisWerk 73 en tips rondom dieren vind je in HuisWerk 45. Ook kan je trekpleisters van je omgeving naar binnen halen door foto's op te hangen.

Als uitbater kan je ook zelf instaan voor vervoer.

MATERIAAL EN INKLEDING

Hou rekening met je doelgroepenanalyse als je materiaal en inkleding wil voorzien. Groepen die zelf weinig materiaal meebrengen, zullen heel dankbaar gebruik maken van bijvoorbeeld gezelschapsspellen, buitenspellen en doekensets. Ook technische materialen zoals beamer, muziekinstallatie, microfoon, kleurenspos e.d. worden geapprecieerd, want uitleendienstvormen voor veel groepen een organisatorische uitdaging.

WIFI EN DIGITALISERING

Niet alle groepen verwachten toegang tot wifi. Toch kent ook digitalisering van cursusmateriaal een duidelijke evolutie. Dit biedt heel wat voordelen en wordt nu eenmaal gestimuleerd door de algemene vraag om minder te printen. Ook zoeken groepen spontaan graag iets op via internet, zoals inspiratie voor een spelletje of het telefoonnummer van de gids. Mobiel internet is gelukkig al veel betaalbaarder geworden en een hotspot creëren gebeurt al veel vlotter, maar uiteraard wordt een wifiverbinding door groepen gewaardeerd.

ONDERSTEUNING BIJ MOBILITEIT

Indien bereikbaarheid van je locatie een uitdaging vormt, kan je doelbewust je diensten aanbieden voor verplaatsing van en naar het station, of van en naar een activiteit. Ook kan je creatief aan de slag gaan met de routes die je groepen kunnen nemen. Geef groepen het gevoel dat ook hun reis reeds een (educatief) onderdeel vormt van hun verblijf. Denk aan tochttechnieken, authentiek vervoer, fietsverhuur ... of ga op zoek naar activiteiten die een groep onderweg kan doen. Denk hierbij ook na over uitdagingen rondom bagage of eten en bied oplossingen waar je kan, zoals het brengen van een lunchpakket, ophalen van bagage of voorzien van een bagageruimte.

VOOR- EN NAVERWERKING

Je kan je educatief aanbod impactvoller maken door een stap achteruit en een stap vooruit te zetten. Een leerkracht of begeleider kan de groep vooraf al warm maken en voorbereiden op de meerdaagse. Ook kan die na het verblijf aan de slag met een thema in de klas of vereniging. Een briefing met foto's, filmpje, cursus of andere ondersteunende tool kan hen hierbij helpen.

BEKENDMAKEN EN UPDATEN

Ook nadat je een educatief aanbod hebt ontwikkeld, is het werk niet klaar. Wanneer je niet inzet op promotie (online en/of offline), kan je net zo goed niet in een aanbod investeren. Enerzijds is die bekendmaking belangrijk om nieuwe groepen aan te trekken, anderzijds wil je ook verblijvende groepen kennis laten maken met je aanbod en hen warm maken om terug te keren. Zo kan je bijvoorbeeld populaire en nieuwe initiatieven in de kijker zetten op je website of sociale media. Aantonen dat een activiteit vaak aangevraagd, bezocht of gekozen wordt, kan interesse extra aanwakkeren. Een inspirerend voorbeeld van bekendmaking van aanbod is www.opstapinlokeren.be, een realisatie van jeugdverblijf Verloren Bos.

Daarnaast is het belangrijk om je aanbod op regelmatige tijdstippen te controleren, evalueren en te updaten. Bepaalde werkvormen raken snel verouderd, zeker digitale methodieken zoals qr-codes en linken naar websites. In bepaalde gevallen draag je als uitbater bovendien ook een verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld bij het verhuren van fietsen: deze dienen te voldoen aan de wettelijke eisen wanneer je ze uitleent. Ook daarom is het beter om je aanbod niet te uitgebreid te maken, maar je eerder te specialiseren. Zo kunnen groepen rekenen op een kwaliteitsvol educatief aanbod.

Meer tips rondom promotie vind je op www.cjt.be/themas/uitbating/promotie.

Groepen aan het woord

DE FANTASIEWERELD VAN VDS

Dat er in de vrije tijd door jeugdwerk heel wat educatief werk verricht wordt, kunnen we op honderden manieren omschrijven, maar toonaangevend zijn de kadervormingen. We gingen daarom praten met Sylvia Vandaele, verantwoordelijke vorming en begeleiding binnen de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS).

Met welk doel trekt VDS naar jeugdverblijven?

Jeugdverblijfcentra boeken we eigenlijk bijna altijd voor cursussen voor animator, hoofdanimator of instructeur. Er zijn daarnaast ook heel veel speelpleinwerkingen die zelf op weekend gaan voor teambuilding, vorming en om te werken aan hun organisatie. In vergelijking met scholen hebben we een andere manier van werken en boeken we natuurlijk ook andere periodes, tijdens vakanties of weekends.

Hoe zien jullie educatie?

Als grootste kadervormingsorganisatie in Vlaanderen en Brussel is vorming voor ons ontzettend belangrijk. Bij speelpleinwerking trekken we vaak jongeren aan die geen jeugdwerkachtergrond hebben en dan is vorming erg relevant om houvast te krijgen. Onze vorming gebeurt vooral op een heel actieve manier met dynamische werkvormen, wat erg verschilt van een les op school.

Wat typeert VDS als jullie overnachten in een jeugdverblijf?

We zijn enorme fan van fantasie, maar ook van keuzevrijheid voor kinderen en jongeren. We doen niet altijd het geleide spel waarbij kinderen allemaal hetzelfde doen, maar er is heel veel vrijheid voor een kind in wat die doet en hoe die ermee omgaat. Bij animatorcursussen hebben we ontzettend veel materiaal mee omdat we de locatie graag omtoveren in een fantasiewereld. Dit is niet evident voor uitbaters, want het is mogelijk dat ze hun eigen locatie soms niet meer herkennen. We zijn expert in het scannen van een ruimte en bepalen hoe we die optimaal gaan benutten. Zo hangen we de muren, vensters en plafond graag vol met doeken ter inkleding of met papieren waar werkvormen op staan. Tape, magnetische muren, een houten lat of metalen rail kunnen ons helpen. Dit bouwt zich op doorheen de cursus omdat we toewerken naar de laatste synthesesdag waarop alles gebruikt wordt. Dingen kunnen ophangen en mogen verplaatsen is dus heel belangrijk voor ons.

Schrikken uitbaters dan zo hard van jullie inkleding?

Dat gebeurt als ze ons niet kennen. Uitbaters zien ons dingen doen met hun materiaal waarvoor het eigenlijk niet bedoeld is, maar we zien dat als sterkte van onszelf: een schoenrek is geen schoenrek, een tafel is geen tafel. Alles kan je gebruiken en we doen dat op een verantwoorde manier. Het is niet de bedoeling dat tafels kapot gaan of muren beschadigd raken, al gebeurt het natuurlijk wel eens. We vinden de relatie met de locatie superbelangrijk, dus we bespreken dit steeds met een uitbater, maar het zou

jammer zijn als dat ons zou afremmen in onze fantasie, dat is een essentieel deel van ons en speelpleinwerk.

Onze tip is dus: als je als uitbater bezorgd bent, spreek ons aan. We weten dat onze inkleding overweldigend kan overkomen, maar op het einde van de cursus willen we dat animatoren leren hoe ze ervoor zorgen dat hun eigen speelplein er goed uitziet én dat het materiaal opgeruimd is en de locatie netjes achterblijft. Als we vertrekken, moet het minstens even proper zijn dan als we toekomen.

Welke parameters spelen mee in jullie keuze voor een locatie?

Ruimte. Veelal zijn we op zoek naar grotere locaties, want bij de animatorcursus hebben we dikwijls 75 deelnemers en daarnaast nog 10 vrijwilligers. Bij hoofdanimator- en instructeurcursussen liggen de aantallen een stuk lager. We blijven vaak op de locatie en hebben ook echt voldoende ruimte nodig om dingen ter plaatse te doen. Voornamelijk bij de animatorcursus hebben we heel wat ruimte nodig om al het materiaal en inkleding op een ordelijke manier te stockeren. Bij de hoofdanimator- en instructeurcursus is dat vaak iets minder, want die zijn veel inhoudelijker.

Ook hebben we een grote zaal nodig voor de volledige groep, voor een spel, voor animatie of voor uitleg in groep. Tafels en stoelen moeten daarom stapelbaar zijn en makkelijk aan de kant gezet kunnen worden. Een groep animatoren splitsen we ook graag op, liefst in drie kleinere ruimtes. Er zijn veel vakantieperiodes waarin het weer tegenvalt, dus binnenruimte voor vorming is echt nodig. Buitenruimte is

Creativiteit kan maar ontstaan als je de kans krijgt om dingen uit te proberen en te falen.

uiteraard een enorme meerwaarde om te kunnen spelen. Om buiten vorming te geven, is een plekje uit de zon een meerwaarde.

Vormt overnachting een meerwaarde voor jullie cursussen?

Ja, sowieso, want de jongeren kennen elkaar nog niet. Dus het groepsvormende gehalte is superbelangrijk, zodat ze durven experimenteren en dingen durven tonen als animator. Doordat ze samen op een kamer slapen, samen eten en samen rustmomenten hebben, is dit toch anders dan bij een externaatcursus. We willen jongeren echt inspireren op cursus en als je deelnemers hebt die 's morgens opnieuw toekomen, moet je die terug warm krijgen. Anderzijds zien sommige jongeren een overnachting niet zitten of mogen ze niet, dus externaatcursussen zijn ook nodig. We zorgen graag voor een mix aan formules.

Maken jullie ook gebruik van het educatief activiteiten aanbod van een jeugdverblijf?

Eigenlijk niet. Voor speelpleinen die op weekend gaan, zou dit wel kunnen, maar dan eerder als teambuilding of ontspanning, zoals kubb of een vuurschaal of barbecue. Voor ons hoeven uitbaters hierin dus niet te investeren. Gewoon leuke tips voor activiteiten in de omgeving op de website vermelden is voldoende voor ons.

Hoe kunnen uitbaters beter rekening houden met jullie komst?

Hoe duidelijker alles rondom afval en opkuis georganiseerd is, hoe netter we het kunnen achterlaten. We hebben bijvoorbeeld altijd veel karton mee,

dus we moeten weten waar dit naartoe mag. Deelnemers moeten van ons hun verantwoordelijkheid nemen rondom orde en netheid, maar met één borstel en één dweil komen we niet ver. Als er genoeg emmers, borstels en producten staan die we mogen gebruiken, is het veel gemakkelijker.

Verder vormt flexibiliteit bij het etensuur voor ons een aandachtspunt. We moeten vijftig uur vorming geven voor erkende vormingstrajecten en alle uren na 22 uur 's avonds tellen niet, dus soms lopen onze sessies uit. Dit zorgt soms voor spanningen met jeugdverblijven die hard vasthouden aan structuur, wat soms niet goed matcht met ons ritme van de cursus.

Welke boodschap wil je nog graag meegeven?

Creativiteit kan maar ontstaan als je de kans krijgt om dingen uit te proberen en te falen. Niet alles is risicoloos, maar alles gebeurt wel in een verantwoorde context: een groep 16-jarigen is omringd door ervaren vrijwilligers die worden ondersteund door stafmedewerkers die op hun beurt werken in een organisatiecontext ... het is een watervalstelsel. Jongeren moeten ruimte hebben om te experimenteren en zot te doen, om dingen te doen op cursus die ze thuis nooit zouden doen waardoor ze met een rugzak vol herinneringen naar huis gaan en zelfs niet aan andere mensen uitgelegd krijgen wat ze gedaan hebben. Je kan dit niet stroomlijnen, want creativiteit werkt niet op die manier.

VRIJE BASISCHOOL DE TWIJG OP ZEEKLAS

Aan de rand van het natuurdomein De Hoge Blekker in Koksijde ligt jeugdverblijf Del Huze - Saint-Antoine, al enkele jaren de vaste uitvalsbasis voor basisschool De Twijg in Wijgmaal voor hun zeeklassen. Aan het woord is Wends Van den Broucke, al 25 jaar juf van het vierde leerjaar.

Wat is voor jullie het belang van meerdaagse schooluitstappen?

In mei gaan we met leerlingen van het vierde leerjaar op zeeklas. Met het zesde leerjaar doen we sneeuwklassen. Omdat sneeuwklas duurder is, zijn dit de enige meerdaagse schooluitstappen. Ik ga zelf al 25 jaar mee met het vierde leerjaar en dat is altijd zo'n unieke ervaring voor kinderen. Je gaat op een andere manier met kinderen om en zij ook onderling met elkaar. Die samenhang en groeps sfeer zijn een grote meerwaarde. Er zijn ook kinderen die nog nooit ergens zijn gaan logeren, zelfs niet bij opa en oma en geen kampjes hebben gedaan ... er zijn zelfs kinderen die nog nooit de zee hebben gezien.

Wat maakt een meerdaagse uitstap voor jullie educatief?

Je bent eens weg, maar je leert dingen door te doen en bezig te zijn. We geven op zeeklas niet echt les. Weken vooraf starten we in de klas al aan ons project 'zee', maar tijdens de zeeklas kunnen ze dit echt ervaren en mee experimenteren. Ik heb

bijvoorbeeld wel een schelpenbak in de klas, maar dat is niets in vergelijking met zelf op het strand lopen. Ook een filmpje van eb en vloed kan ik in de klas tonen, maar als je op het strand ziet hoe vloed je zandsculptuur neerhaalt, ervaar je dat aan den lijve en dat maakt het supermooi.

Welke rol spelen leerplandoelstellingen hierbij?

In onze projectbundel houden we wel rekening met leerplandoelen en ZILL-doelen (n.v.d.r.: het leerplan Zin in Leren! Zin in Leven! van Katholiek Onderwijs Vlaanderen). Bij een zeeklas zijn dat bijvoorbeeld doelen rond wereldoriëntatie en natuur, maar ook rond sociale vaardigheden.

Welke troeven biedt jeugdverblijf Del Huzo jullie?

Door de ligging vlakbij De Hoge Blekker zitten we echt middenin de ervaring van zeeklas. Vroeger gingen we naar een verblijf heel dicht bij de zee, maar dit gebouw is intussen afgebroken. We moeten nu een half uurtje stappen naar zee, maar door de duinen die erbij liggen hebben we niet getwijfeld om te gaan. Het gebouw zelf is ouder, maar het is er zo proper en er straalt zo'n warmte en hartelijkheid vanuit de uitbaters, ook onderling tussen het personeel. Dit zijn echt topmensen, we vertellen hen steeds dat we door hen als prinses en prinsessen worden behandeld.

Hoe geven jullie een invulling aan de zeeklas?

Wij doen een combinatie van het aanbod van Del Huzo en eigen activiteiten.

Eigen activiteiten zijn bijvoorbeeld strandexploratie en een piratenspel in de Hoge Blekker. Dit doen we om de prijs te drukken, sinds de maximumfactuur moeten we daar toch op letten. Uitbaters Caroline en Jona helpen mee ons programma op te stellen. Activiteiten die zij voor ons inplannen en reserveren, zijn Sea Life en het Vogelopvangcentrum, in combinatie met de Atlantikwall. Ook gocarten en bowling regelen ze voor ons. We kunnen het programma zelf samenstellen of à la carte kiezen uit hun activiteitenboek, dit is diepgaand uitgewerkt per kustgemeente en per leeftijd. Bij een regendag stellen ze altijd zelf alternatieven voor of wisselen ze activiteiten. Die service vormt een hele grote hulp voor ons. Dat er zo goed voor je wordt gezorgd, maakt het heel leuk.

Welk transport gebruiken jullie?

De bus brengt ons eerst naar Sealife en dan naar het verblijf. Het is wel erg duur geworden, we hebben meer dan 1000 euro betaald voor de bus. Tijdens ons verblijf doen we veel te voet en één of twee dagen maken we gebruik van de kusttram. Hiervoor kunnen kinderen uit Leuven gebruikmaken van de Buzzy Pazz die de stad Leuven aanbiedt. Voor kinderen die niet in Leuven wonen, regelt Del Huzo tramkaartjes. Die liggen steeds klaar als we aankomen.

Is voor- en naverwerking in de klas voor jullie belangrijk en kunnen uitbaters hierbij helpen?

Binnen ons project 'zee' leren we vooraf in de klas al over eb en vloed, schelpen, dieren en planten aan zee, want het is leuk

voor kinderen om dingen te herkennen. Aan de hand van zoekkaarten kunnen ze ook nieuwe dingen opzoeken. Nadien krijgen ze verwerkende opdrachten en gaan ze onder meer zelf een 'enzeeclopedie' maken. Die verwerking steek ik steeds zelf in elkaar, maar als ik een vraag heb, helpen de uitbaters mij er zeker mee.

Maken jullie graag gebruik van materiaal van het jeugdverblijf?

Ja, vroeger moesten kinderen zelf hun schop meenemen, maar Del Huzo heeft ter plekke veel materiaal dat we graag gebruiken: bolderkarren, strandmateriaal, fluohesjes voor wandelingen, lantaarntjes voor lichtjesticht, gezelschapsspellen, materiaal voor een filmavond ... Elk jaar passen ze wel dingen aan. Dan staat er plots een volleybalnet of is er een bijenproject. Ze staan erg open voor suggesties.

Welke tips zou je geven aan andere scholen of uitbaters van jeugdverblijven?

Om scholen over de streep te trekken, is een programma à la carte echt een unieke meerwaarde, dit ontlast de leerkracht effectief. We proberen alle kinderen en ouders heel enthousiast te maken door er op voorhand in de klas mee bezig te zijn. We hebben ook kansgezinnen, maar we hebben een sociaal fonds zodat alle kinderen meekunnen. Als er drempels zijn, krijgen we mensen goed overtuigd als we onze ervaringen vertellen over de warme en hartelijke ontvangst in Koksijde.

Veel groepen vinden het belangrijk om het lokaal zelf te kunnen aankleden.

Voor Basisschool De Twijg zijn de bolderkarren van Del Huzo een schot in de roos.

Uitbater aan het woord

DE VIERHOEKHOEVE ZAAIT IN DE HARTEN

Al vier generaties doet familie De Sutter aan grondgebonden familiale landbouw op één punt tussen vier gemeentes: Gontrode, Gijzenzele, Landskouter en Melle. Intussen baten ze al 33 jaar een jeugdverblijf en praktijkcentrum uit voor 90 kinderen en leerkrachten die willen leren over alle sectoren en aspecten van landbouw. Hilde De Sutter, mede-uitbater van De Vierhoekhoeve, vertelt over de landbouweducatieve doe- en beleefboerderij.

Naast het produceren van kwaliteitsvolle boerderijproducten was het organiseren van boerderijklassen voor jullie een logische stap?

Ja, wij zijn in 1991 gestart met boerderijklassen. In de jaren zeventig hadden mijn ouders de boerderij laten uitgroeien tot een gemengd landbouwbedrijfje met koeien en varkens zoals je er vroeger veel had. In de jaren tachtig beslisten mijn ouders om niet mee te gaan in de Vlaamse trend richting grote, industriële landbouw. Alle varkens gingen weg en we besloten als pionier te starten met een hoevewinkel, met karnemelk en boter. Niet lang daarna konden mijn ouders de hoeve van mijn opa's familie kopen omdat ze een nobel doel voor ogen hadden: boerderijklassen. Mijn ouders hadden opgemerkt dat leerkrachten die op bezoek kwamen naar de kinderboerderij in de straat ook onze boerderij aandeden, maar zich gedroegen alsof ze Bokrijk kwamen bezoeken. Het imago van een boer was erg ouderwets, met klompen en mestkar ... Gelijktijdig zocht een school naar een verblijfplaats die groot genoeg was voor zo'n tachtig tot honderd kinderen. Dus mijn ouders werden een tweede maal pionier en besloten te starten met boerderijklassen.

Wat typeert boerderijklassen bij jullie?

Bij ons word je een (halve) week boer: 's morgens opstaan, koeien melken, kalfjes drinken geven, andere dieren eten geven, om 10 uur ateliers, om 14 uur terug atelier, soms nog een atelier om 17 uur, na het eten terug koeien melken ... Het is zo waardevol om over voeding te leren en daarnaast hebben kinderen een schermloze week met heel gezonde ontspanning: van 's ochtend tot 's avonds zijn ze aan het werk of aan het spelen. Dit is levensecht leren.

Een druk schema voor kinderen, maar jullie aanpak wordt duidelijk geapprecieerd?

Ja, ons aanbod wordt wel gesmaakt door leerkrachten en kinderen. We plannen een jaar vooraf in en zitten elk jaar vol met zo'n 11 000 overnachtingen. Al merken we dat de wintermaanden vorig jaar minder vlot vol liepen dan vroeger, een mogelijks gevolg van de gestegen energiekosten die ook scholen zorgen baren. Ook verbleven kinderen vroeger van maandag tot vrijdag, tegenwoordig verblijven ze meestal slechts een halve week door de maximumfactuur. Amper 5 % verblijft nog vijf dagen, dat is een jammere trend. Op woensdag hebben we zo wel een dubbele dag: 90 kinderen vertrekken en 90 kinderen komen aan. Die dubbele shift is goed voor de rendabiliteit, maar onze missie gaat hierdoor wel voor een stukje verloren want je educatieve impact is kleiner.

Bieden jullie een intern educatief aanbod of extern?

We hebben onze eigen educatie op punt gezet binnen ons Landbouw Educatief Centrum 'Boerderijklassen vzw'. Hierbinnen werkt iemand die permanent leerkracht is en daarnaast werken we ook met vrijwilligers. Sowieso krijgen scholen drie vaste lessen: dierenobservatie, van graan tot brood en de kringloop van melk. Daarnaast kan er gekozen worden uit twintig andere educatieve lessen. De dag is dus snel gevuld en er is vaak te weinig tijd.

Wat verwachten jullie van leerkrachten?

We vragen steeds een naverwerking. Leerkrachten krijgen op voorhand een programma waaruit ze keuzes kunnen maken en krijgen een login zodat ze alles kunnen naverwerken in hun lessen. Onze naverwerkingen zijn in een cloudomgeving downloadbaar per niveau en leerkrachten doen ermee wat ze willen. Als ze op voorhand begrippen willen aanbrengen, kan dit ook en soms is dit zelfs belangrijk, bijvoorbeeld bij Franstalige kinderen. Want als je het begrip 'graan' of 'tarwe' niet kent, is het moeilijk voor ons om les te geven. Maar behalve het overlopen van onze regels en afspraken verwachten we verder weinig voorverwerking. Zo kunnen kinderen met een open geest naar hier komen en heel veel ontvangen.

Dat klinkt alsof jullie erg bewust omgaan met de impact die jullie op kinderen en jongeren hebben?

We zeggen altijd: "We zaaien in hun harten en de leerkrachten zetten het dan vast in de les achteraf." In hun harten kunnen de zaadjes ontkiemen en verder leven. Toen we 25 jaar bestonden, hebben drie achttienjarigen die hier als kind geweest waren een

Op wegwijzers van het landbouwleerpad staan vragen op de voorkant en antwoorden op de achterkant.

In De Vierhoekhoeve valt heel wat te beleven.

getuigenis gegeven op onze opendeur, als verrassing voor ons. Ze vertelden over wat onze boerderijklass voor hen betekend heeft en dat is toen wel hard binnengekomen. Dan pas zag je echt wat je gezaaid hebt in de harten, wat dat met kinderen doet, wat ze ervan onthouden en wat doorwerkt in hun leven. Zeker als je een kind vijf dagen kan onderdompelen, krijg je veel meer die aha-erlebnis. Ze zien een spade, ze zien een ploeg, ze zien van alles groeien op het veld. De mais geven ze aan de koeien, maar mais zit ook in het atelier melkverwerking. Van het vet van de melk maken we room en zo dan slagroom en boter. Je ziet de kinderen denken en verbanden leggen voor je neus, je ziet in hun ogen dat ze het allemaal aan elkaar knopen.

Welke leeftijden ontvangen jullie zoal?

De ideale leeftijden die we hier graag hebben, zijn 9- en 10-jarigen, de tweede graad van het lager onderwijs dus. Vaak zien we 6- en 7-jarigen, maar dan kan je maar beperkt lesgeven, want het is een grote misvatting dat een boerderijklass enkel over dieren gaat. Alle kinderen eten wel eens yoghurt, maar je kan aan 6-jarigen niet 'lactobacillus bulgaricus' uitleggen. Je moet ook opletten dat kinderen geen trauma's oplopen door hen bijvoorbeeld voor een groep hongerige geiten te zetten die komen aangerend, of bij grote koeien die boven hen hangen als ze gemolken worden. Er zijn ook veel sterke geuren op de boerderij. Jonge kinderen moeten nog ontuchtterd worden, met ouderen kan je zoveel meer zaaien, die leggen veel meer verbanden.

Welke activiteiten worden meestal gekozen?

Dieren verzorgen, zonder twijfel: paarden kammen, hokjes uitkuisen ... Ook een bezoek aan de biologische geitenboerderij of de loonwerker wordt dikwijls gedaan, dit zijn ook fijne samenwerkingen. De ouderen kiezen vaak groenten- en fruitles waarin ze leren dat er in elke groente een vitamine of bouwstof zit. De keuze hangt af van de leerkracht, die beslist.

Wat kunnen kinderen nog op de boerderij doen?

We hebben een landbouwleerpad rond de boerderij, dit is een natuurpad met vragen die ze ten allen tijde kunnen doen. Op de voorkant van de wegwijzers staan vragen en op de achterkant

antwoorden. Ook hebben we boekjes uitgewerkt om er een interactievere schattenzoektocht van te maken. Het pad gaat langs de vlindertuin, de moestuin, de hoogstamboomgaard, de poel, rietgracht, bijenbos, compostplaats ... om aan te tonen dat landbouw en natuur hand in hand gaan en geen vijanden van elkaar zijn. Dit wordt veel gedaan, zelfs ook als avondactiviteit met de zaklamp.

Zijn er plannen voor de toekomst?

We willen graag een escaperoom maken rond bijen. Dit is in kader van een LEADER-project dat hopelijk in mei wordt goedgekeurd (n.v.d.r.: LEADER is een subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling). Ook de bijhorende naverwerking zullen we uitwerken, zodat het als volwaardige les gekozen kan worden door scholen. En daarnaast willen we ook een downloadbare versie maken die je van thuis uit kan doen. Een ambitieus project dus, want het moet tof zijn, maar ook duurzaam als het door duizend kinderen en jongeren gebruikt wordt.

Ik zag dat het station van Gontrode slechts één km verder is, komen scholen dikwijls met het openbaar vervoer?

Ja, steeds meer komen scholen vanaf het station te voet met een rugzakje. Ouders of iemand van de gemeente komt dan de valiezen brengen. We zijn inderdaad goed gelegen op dat vlak, want bussen kosten veel. Als scholen ons vragen om hen op te halen, doen we dat met tractor en kar: onze boerderijbus. We zijn dankbaar dat dit vorig jaar Europees werd goedgekeurd, want vroeger waren eigenlijk enkel toeristische treintjes en paard met kar toegelaten, maar recent is dit uitgebreid, zodat onder dezelfde voorwaarden ook een tractor met aanhangwagen gebruikt mag worden. Zo kunnen we groepen ook naar de geitenboerderij brengen.

Welke tips wil je nog meegeven aan andere uitbaters?

Massa is geen kassa. Een educatief aanbod in een jeugdverblijf doe je niet voor geld, maar vanuit passie en overtuiging.

TOT SLOT

Elk jeugdverblijf draagt hoe dan ook, in mindere of meerdere mate, bij tot een educatief aanbod. Ook als je zelf geen eigen intern aanbod ontwikkelt, kan je heel wat betekenen voor groepen die graag educatief aan de slag gaan tijdens hun verblijf.

Samenvattend zetten we graag onze grootste tips nog eens op een rij: vertrek vanuit je sterktes, leer de noden en wensen van je doelgroep beter kennen, analyseer je ruimtes en omgeving, specialiseer je, hou het plezierig, focus op ervaringsleren, maak gebruik van samenwerkingen en geef ook ruimte aan vrij spel.

Ga naar www.cjt.be/educatief-aanbod voor extra info en nuttige websites.